

scheldestromen

27 | winter 2016 | tijdschrift van waterschap Scheldestromen

A photograph of two men in high-visibility yellow and blue uniforms, likely emergency responders, standing in a technical room. The man in the foreground is smiling and looking towards the camera, while the man in the background is looking slightly to the side. They are both wearing reflective safety stripes on their shirts. The room has white walls, a green overhead light fixture, and various equipment mounted on the wall, including a control panel and a small display screen.

Een hoop toeters en bellen

Verder: restauratie duikers en sluizen | Leger des Heils | In beeld: ode aan oude ambachten

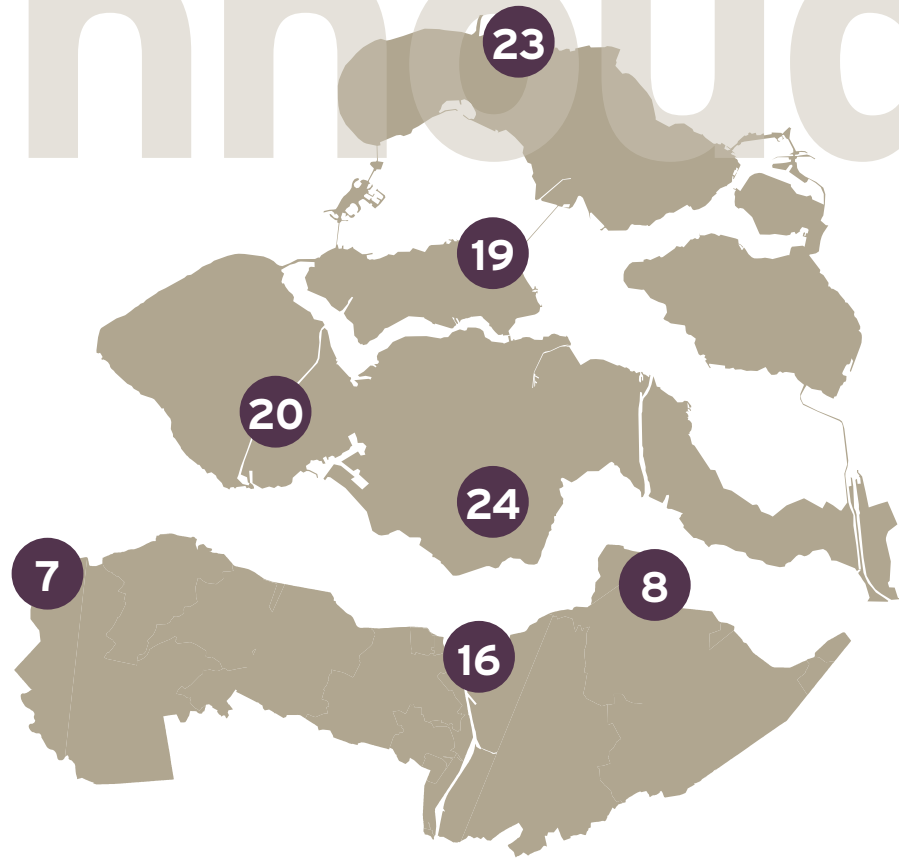
Noordwestenwind 10. Als trekvogels begeeft men zich massaal richting de boulevards aan de Nederlandse kust. De plaatsen om de storm optimaal te beleven. Waaghalzen en 'roekelozen' kiezen voor de buitenberm en voor de confrontatie met de beukende golven. Op datzelfde ogenblik worden door de smartphones honderden gelijksoortige beelden gemaakt en gepost op Facebook. Heb je de pech dat veel van je 'vrienden' ook daar zijn? Dat zou best eens kunnen... Ja, dan heb je grote kans dat je datzelfde golfbeeld keer op keer voorbij ziet komen. Dat blijft nog even doorgaan totdat je geen golf meer kunt zien. En dat hele circus zet straks ook weer een kerstboom!

Rudy Visser is waterschapsfotograaf.

Golven spotten aan de Vlissingse boulevard

inhoud

- 7** Kust weer superstormproof
- 8** Restauratie Beaufortsluis
- 16** Achter de schermen bij de ambulancedienst
- 19** Verbouwing gemaal De Valle
- 20** Bij het Leger des Heils
- 23** Bijzonder gevonden: muraltmuurtjes
- 24** Sloten maaien

Charissa test de apparatuur van de ambulance. De zusjes wilden er dolgraag achter de schermen kijken. Maar... als er iemand op de brancard moet, wordt het wel mama!

16

colofon

Scheldestromen is het tijdschrift van waterschap Scheldestromen. Iedereen die interesse heeft, kan een gratis abonnement aanvragen. Het blad verschijnt vier keer per jaar. Het volgende nummer verschijnt half maart.

Redactie: Linda van Dijke (hoofd- en eindredacteur, LvD), Janneke la Gasse (JlG), Arjan Goossen (AG), Gerard de Kock (GdK), (Chantal de Putter (CdP), Danielle Steijn (DS) en Rudy Visser.

Overige tekstbijdragen: Marit Koole (stagiaire, MK) en Stefanie Fassaert (SF).

Beeld: Rudy Visser, waterschap Brabantse Delta (luchtfoto p. 15).

Opmaak: Life Design, Zierikzee

Druk: Zalsman, Zwolle
Oplage: 19.000

Reacties, vragen of suggesties?
Ons redactieadres:
Team Communicatie
Antwoordnummer 700, 4330 WB Middelburg (geen postzegel nodig)
communicatie@scheldestromen.nl, 088-2461000 (lokaal tarief).

www.scheldestromen.nl/tijdschrift

 Volg ons op facebook:
facebook.com/scheldestromen

8

Restauratie sluizen en duikers
Ze zijn vaak verscholen in het gras of het riet. Maar welke cultuurhistorische waarde hebben deze oude duikers en sluizen? Onderzoeker Rutger Polderman vertelt ons vol passie over de Zeeuwse sluisjes en duikers die hij de afgelopen twee jaar minutieus heeft bestudeerd.

12

Vijf beelden van verloren ambachten.

20

Een bakkie troost bij het Leger des Heils.

24

Christoffel Brouwer is trekkerchauffeur in Zuid-Beveland.

 Volg ons op twitter:
twitter.com/waterschap

Op de cover: Harold Minnaard en David Harwijne, pagina 16

verder

- 6 Nieuwsberichten
- 11 Post
- 14 Buiten
- 19 In de steigers
- 23 Bijzonder gevonden

nieuws

Innovatie in de sloot

Vernieuwing is belangrijk bij het waterschap, kostenbesparing ook. Daarom zijn we een meter aan het ontwikkelen waarmee 24 uur per dag, online waterbeheergegevens kunnen worden gemeten en geregistreerd. Kosten? Net zo duur als een peilschaal. De meter kan verschillende parameters meten en is flexibel te plaatsen. Daarom noemen we het apparaat 'multiflexmeter'. Het aflezen van de peilen is nu tijdrovend en erg duur. De meter is niet gepatenteerd en open source. Iedereen die een beetje handig is, kan en mag hem dus zelf bouwen! Samen met diverse Technasia en andere waterschappen onderzoeken we hoe de multiflexmeter nog slimmer en veelzijdiger kan. (AG)

multiflexmeter.nl

Jan van Kranenburg en Jos Goossen ontwikkelden de multiflexmeter zelf.

Lang verwacht fietspad

Eindelijk is het zover, de Korenweg krijgt een fietspad tussen Lewedorp en de Kasteelweg. Fietsers en voetgangers hoeven straks niet meer samen over de weg waar ook veel vrachtverkeer rijdt. De betonnen paden die aan beide kanten van de weg liggen worden verwijderd en aan de westkant komt het nieuwe fietspad. In het voorjaar van 2017 is er een informatieavond en daarna beginnen de werkzaamheden. Tijdens de werkzaamheden sluiten we de weg af voor auto's en vrachtverkeer. Het fietspad moet in augustus 2017 klaar zijn. (MK)

Asfalt en stenen kunnen hittestress veroorzaken.

Klimaatkastjes

Wegdek dat uitzet, bomen die eerder hun blad verliezen. Het zijn voorbeelden van hittestress; nadelige effecten van hitte. Overheden kunnen deze effecten verminderen door de inrichting van openbare ruimten aan te passen. Denk aan meer water en groen en het creëren van schaduwplekken. Om hitte in Zeeland te onderzoeken worden meetkastjes geplaatst die de windsnelheid, zonnestraling, temperatuur en luchtvochtigheid meten. De uitkomsten van het onderzoek worden verwerkt in een rekenmodel en opgenomen in de Klimaatatlas. In de Klimaatatlas worden nu voor Zeeland namelijk nog de gegevens van Rotterdam gebruikt! (JIG)

Partners in het onderzoek zijn de gemeenten Borsele, Middelburg en Vlissingen, Provincie Zeeland, Ministerie I&M, Wageningen University of Research en stichting Climate Adaptation Services.

Zeeland is superstormproof!

7 november: "Spreek ik met de organisator van de feestelijke afsluiting van de Zwakke Schakel West-Zeeuws-Vlaanderen? Ik wil u laten weten dat de minister over vijf minuten arriveert." Er wordt opgehangen. Leerlingen van basisschool de Kustschool lopen giehelend de strekdam in Cadzand-Bad op. En de overige genodigden wachten met spanning af tot Melanie Schultz van Haegen de feesttent instapt...

We hebben de afgelopen acht jaar hard gewerkt om de kust van Breskens tot aan Cadzand-Bad niet alleen veilig, maar ook aantrekkelijker te maken. Met een prachtig resultaat! Met de voltooiing van deze laatste Zwakke Schakel, is de hele Nederlandse kust superstormproof. De minister, dijkgraaf Toine Poppelaars en twee basisschoolleerlingen markeerden deze mijlpaal, door in het bijzijn van de gasten en hun klasgenootjes, samen de term 'superstormproof' op een van de strekdammen te spuiten. (SF)

"De Nederlandse kust is veiliger dan ooit"

Meer met hout

Het werk aan onze 125.000 bomen en 400 kilometer struiken, levert jaarlijks heel wat snoeihout op. De aannemer die onze bomen en struiken snoeit, voert nu vaak zelf het hout af. Maar hout kun je heel goed gebruiken om iets te verwarmen. Daarom denken we na over wat we met restafval kunnen doen. Samen met Optisport van het zwembad in Vlissingen, hebben we gezocht naar een duurzame oplossing voor al het snoeihout: het verwarmen van het zwembadwater. Dat heeft vele voordelen: een lagere energierekening voor Optisport, financieel voordeel voor de gemeenten en waterschap, minder transportkosten en emissies en een installatie die CO₂-neutraal is. Het zwembad wordt nu nog verwarmd op gas. We kunnen de benodigde 1.000 ton snoeihout jaarlijks leveren. De komende tijd bekijken we of het verder haalbaar is. Daarbij hoort ook de afweging van alternatieven. (DS)

Restauratie

In 2017 investeert het waterschap € 500.000,- aan restauratie van cultuurhistorische duikers en sluisen. We starten met de restauratie van:

1. Beaufortsluis in Walsoorden
2. De sluis bij gemaal Zuidhoek in Zierikzee
3. De duiker aan de Meliskerkseweg in Meliskerke

“Het ziet er mooi uit, maar dit is grotendeels fantasie uit de jaren zeventig”, zegt Rutger als we naast het windwerk van de sluis staan. “Het laat wel zien hoe het vroeger ongeveer was, maar er is niet veel ouds aan. Ik denk dat het vooral een rijksmonument is omdat de sluis zichtbaar is vanaf de rijksweg.” In opdracht van het waterschap deed Rutger onderzoek naar duikers en sluisen in Zeeland. Welke hebben cultuurhistorische waarde en hoe kan deze waarde eventueel behouden blijven?

Geschiedenis aflezen

Rutger is van oorsprong industrieel ontwerper. “Ik ben in dit vak gerold als stagiair bij een architectenbureau. Ik had geschiedenis gestudeerd en veel interesse in de geschiedenis van objecten. Daarna heb ik diverse opleidingen gedaan als bouwhistorie en kastelenkunde en heb uiteindelijk mijn eigen bureau voor monumenten- en restauratieadvies opgezet.

Dit is een eenvoudige uitwateringssluiss uit 1761 met een schuif als keermiddel, geen deuren. De sluis heeft een mooie gevelsteen en is als gevolg van watersnood herbouwd in 1906. Het laat niet alleen zien hoe de waterstromen in een gebied gaan, maar de aanwezigheid van een sluis zegt ook iets over de ontwikkeling van een gebied. Denk maar aan de zeesluizen die nu ergens in het land liggen zoals bijvoorbeeld de Zwartenhoekse Zeesluis bij Westdorpe of sluis De Piet bij Wolphaartsdijk.

Gronddekking

Dit is zo'n boeiend beroep, ik leer altijd weer nieuwe dingen. Bij Rilland bijvoorbeeld kwam ik een spuisluis zonder gronddekking tegen. In alle boeken en definities heeft een sluis gronddekking. Dit was dus een object met duidelijk de functie van een sluis, maar niet met de typologie daarvan. Zo vind je iedere keer weer nieuwe uitvoeringsvormen.”

“Mijn onderzoek in Zeeland startte met het bestuderen van 175 objecten, maar dat aantal is verdubbeld. Wanneer je namelijk in het veld staat, zie je vaak van de ene sluis of duiker alweer een volgende in de verte liggen. Hier om de hoek ligt bijvoorbeeld nog een duiker uit de achttiende eeuw.

“Ieder detail vertelt een stukje. Maar let wel, het verhaal krijg je nooit helemaal compleet.” We staan naast het Beaufortsluisje op de dijk in Walsoorden. Rutger Polderman vertelt ons vol passie over de Zeeuwse sluisjes en duikers die hij de afgelopen twee jaar minutieus heeft bestudeerd. “Zeeland heeft een rijke cultuurhistorie van waterkunstwerken.”

door Janneke la Gasse

Zuinig op je ERF GOED!

Links: restauratie van gemaal De Piet.

Linksonder: de gerestaureerde Bathse heul.

Rechtsonder: de opgeknapte Zwartenhoekse zeesluis.

Het is typisch voorjaarswerk omdat je de objecten niet alleen vanaf de kant bestudeert, maar ook vanaf het water. De bevindingen moet je dezelfde dag nog verwerken, anders vergeet je dingen. Soms kom je er niet uit en moet je nog een keer terug om te kijken hoe het nu echt zit. Hier bij de Beaufortsluis zijn we ook nog een keer terug geweest.”

Tegeltjeswijsheid

“Alle materialen zeggen iets over leeftijd.” Hij wijst naar de binnenkant van de sluis: “Als je hier doorgaat zie je precies waar de grens ligt. Bij sluizen zie je veel hergebruikt materiaal. Bij een woning vermindert dat de waarde, maar hier is dat juist onderdeel van het verhaal. Ik kijk naar de hoofdvorm van het object, steenverbanden, het formaat, de kleur en de gaafheid van de verschillende materialen.

Tegenwoordig bestaat 99% van de duikers uit beton en kunststof. Aan het begin van de negentiende eeuw was dat er nog niet eens. Toen werd er gewerkt met andere materialen. Ongeveer 5% bestond uit natuursteen. Vanwege de sterkte van het materiaal werd dit vaak gebruikt bij zeesluizen omdat aan zulke belangrijke sluizen gewoon meer geld werd uitgegeven. 60% van de kunstwerken bestond uit baksteen en 35% uit hout. Het kwam wel eens voor dat er drie planken in de grond geslagen werden en dat was dan een duiker. Metselwerk werd al toegepast

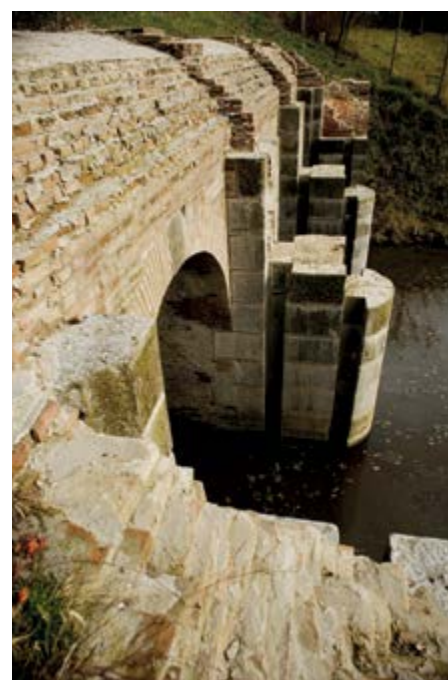
vanaf ongeveer de veertiende eeuw, maar wat we hier in het Zeeuwse zien dateert meestal uit de achttiende eeuw en later.

Beton is ook veranderd in de loop der jaren. Op Schouwen kwamen we bijvoorbeeld een duiker tegen die monoliet in het werk is gestort. Dat is waarschijnlijk in 1910 gebeurd waarbij ze het beton in één keer in een vorm hebben gegoten. Dat was voor die tijd heel knap.”

Weet wat je hebt

“Bijzonder in Zeeland vind ik de kleinschaligheid. Het is ongelooflijk als je ziet hoe het land hier

veranderd is. Poldertje voor poldertje is hier uitgebreid. Nu hebben we in Zeeland zo'n 65.000 sluizen en duikers. Begin twintigste eeuw waren er slechts 8.000 tot 9.000 duikers en 1.800 sluizen. Van die lichte zijn er nu nog zo'n 300 over. Ik denk dat de helft, 150 exemplaren, op enige manier culturele waarde heeft. Vanwege functionaliteit moet je duikers en sluizen natuurlijk vervangen, maar bij vervanging, gooi je een deel van je geschiedenis weg. Daarom is het echt de moeite waard om goed te weten welk erfgoed je hebt, in welke staat het is en hoe je er zorgvuldig mee om kunt gaan.” ■

inzendingen welkom:
communicatie@scheldestromen.nl

post!

‘Op een milde januari
volgt vaak een gure lente
en een hete zomer’

College dijkveiligheid

Afgelopen oktober hebben wij in de landelijke Week van Ons Water een college gegeven over dijkveiligheid. Ruim 90 geïnteresseerden hebben we deze avond op ons kantoor in Middelburg mogen verwelkomen! Een aantal reacties:

‘Het was zeer informatief en er zijn me wel een aantal zaken duidelijk geworden’.

‘Ik wist al veel door mijn waterachtergrond maar toch ook weer nieuwe dingen gehoord’

‘Het werd op een leuke manier gepresenteerd en aan de hand van duidelijke voorbeelden uitgelegd. Ook het publiek werd erbij betrokken’.

We organiseren het College Dijkveiligheid op woensdagavond 18 januari 2017 nog een keer! Zie ook pagina 14. Meld u aan via communicatie@scheldestromen.nl of bel 088-2461000.

Oproep typisch streekgerecht

Wij zijn op zoek naar lezers die een typisch (winters) streekgerecht hebben. Het liefst ook met een verhaal erachter, wanneer het wordt gegeten, gaat het om een familierecept, etc. Mail naar communicatie@scheldestromen.nl

Getijdenboekjes 2017

De getijdenboekjes voor 2017 zijn er weer. Wilt u een gratis boekje ontvangen? Deze kunt u aanvragen via onze website www.scheldestromen.nl/getij. Geen internet? U kunt het getijdenboekje ook schriftelijk aanvragen. Stuur een briefje met uw naam en adres naar waterschap Scheldestromen, team Communicatie, Antwoordnummer 700, 4330 WB Middelburg. Afhalen op onze kantoren in Middelburg of Terneuzen kan natuurlijk ook.

*Wij wensen u fijne
kerstdagen en een
gezond 2017.*

Beleid betreding duinen

Toen ik vroeger met mijn ouders op vakantie naar de zee ging, waren de duinen altijd afgeschermd met prikkeldraad en vele verbodbordjes. Ik zie nu dat je onbelemmerd de duinen aan het Noordzeestrand kunt betreden. Op sommige plaatsen staan lichtblauwe bordjes van het waterschap met het verzoek de duinen niet te betreden. Dit verzoek wordt vaak genegeerd, veelal door spelende kinderen maar ook volwassenen. Wat is het beleid van het waterschap?

J.A. Vrijdag, Oostkapelle

Uit ervaring blijkt dat prikkeldraad vaak niet voldoende is om mensen te weren uit de duinen. Op onze bordjes wordt gewezen op het belang van de duinen voor de veiligheid. Mensen die geen waarde hechten aan dit belang, laten zich ook niet tegenhouden door een afrastering. Door de zandsuppleties die circa om de vier jaar op de Zeeuwse stranden plaatsvinden, groeien de duinen aan. Hierdoor wordt afrastering direct na een suppletie bedolven met zand, waarna het vervolgens weer wegspoelt vanwege duinafslag. Het onderhouden van afrastering in het duingebied tussen het strand en het duingebied is daarmee een kostbare zaak. Gekozen is om de afrasteringen niet meer te plaatsen.

Een ode aan verdwenen ambachten

Ze staan op verschillende plaatsen in Zeeland.

Beelden van verdwenen ambachten. Vroeger verdienden veel

Zeeuwen in een van deze ambachten hun brood.

Het was lichamelijk zwaar werk: lange dagen werken in weer en wind en de verdiensten waren laag. Veel handwerk is

in de loop van de jaren vervangen door machines en de ambachten zijn langzaam uit het straatbeeld verdwenen. Figuurlijk dan, want kijkt u op straat maar eens goed om u heen.

door Chantal de Putter

De Dijkwerker (1979)

Markt, Westkapelle
A. Braat

Vanaf de vijftiende eeuw werden de duinen voor Westkapelle stap voor stap getransformeerd tot een dijk. Inwoners van het dorp specialiseerden zich als dijkwerker. Binnen het dijkwerk waren er sjouwers en grondwerkers. Maar er waren ook de nodige specialiteiten zoals palen punten, zandzakken vullen, heien en steenzetten. De organisatievorm van de dijkwerkers die werkten aan de Westkapelse zeedijk, heette een bende. Zodra de jongens uit de gezinnen van de dijkwerkers 12 of 13 jaar oud waren, werden ze over de verschillende benden verdeeld.

De Visleurstster (2003)

Markt, Arnhemuiden
G. Brouwer

Met twee zware manden hangend aan een juk liepen de visleursters naar Vlissingen, Middelburg en Goes om hun waren te verkopen. Toen het spoor er lag, gingen de visleursters met de tram en de trein naar de vismarkt van Vlissingen of de markt in Middelburg of Goes. Tot in de tweede helft van de twintigste eeuw werd op deze manier, na het binnenlopen van de vissersvloot, de vangst door de visleursters in Zeeland en West-Brabant uitgevent.

De Mosselvisser (1981)

Koningin Julianahaven,
Yerseke
L. Boonman

De mosselman met de bijnaam 'Loutje' werd speciaal gemaakt voor de opening van de Koningin Julianahaven. Het beeld werd onthuld door Prinses Juliana op 18 juni 1981. Mosselmannen liepen door het water, in weer en wind, om mossels te rapen. De schippers in Yerseke vonden het beeld van de mosselvisser lijken op het dorpsfiguur 'Loutje.' Hij kwam bij het spitten van wormen in een geul terecht en verdrong.

De Sluuswachter (2000)

Haven, Cadzand-Bad
G. Metsers

Tussen 1870 en 1875 werd het afwateringskanaal bij Cadzand gegraven om het overtollige oppervlaktewater van de polders af te voeren naar zee. Een sluis met sluisdeuren was nodig om te voorkomen dat bij vloed de polders overstroomden. De sluiswachter moest bij eb de zware deuren opendraaien om het overtollige water uit de polders te lozen op zee. Piet de Lijser, de laatste echte 'sluiswachter vā 't haovetje vā Kezand', stond model voor het beeld.

De Schepentrekker (1976)

Westkade, Sas van Gent
H.J. de Blik

De stad Gent zocht in de zestiende eeuw een betere uitweg naar zee. Er werd een kanaal gegraven en in de Graafjansdijk, die toen als waterkerende dijk fungeerde, werd een sluis (een sas) gebouwd. Deze kostbare sluis moest worden beschermd en zo ontstond een kleine nederzetting die 'het Sas van Gent' werd genoemd. Schepentrekkers hadden tot taak om de passerende schepen die op weg waren naar of terugkwamen uit Gent door de sluis bij Sas van Gent te trekken. Zij waren letterlijk en figuurlijk dag en nacht in touw.

buiten

door Gerard de Kock

Overvliegend volk

Zeeland ligt aan belangrijke routes van trekvogels. Deze routes lopen, afhankelijk van de soort vogel, van Scandinavië en Noord-Rusland tot aan Zuid-Europa en West-Afrika. Het Nationaal Park Oosterschelde is bijvoorbeeld een belangrijk foerageergebied voor (trek)vogels.

In weer en wind

Helmgras houdt het zand van de duinen vast met zijn meterslange wortelstokken. Het zorgt voor aanwas van het duin doordat opwaaiend zand door het helmgras in het duingebied blijft. Het plantje is dus goed opgewassen tegen de wind en het schurende zand. De meest bijzondere eigenschap is echter dat het zo goed tegen uitdroging bestand is. Helmgras kan namelijk niet tegen zout water en is volledig afhankelijk van regenwater, dat snel door het duinzand naar beneden zakt.

18 januari 2017: College Dijkveiligheid

Heeft u de tv-serie 'Als de dijken breken' gevolgd? Hoe zit het met de Zeeuwse dijken, tegen welke stormen zijn ze bestand en wat zegt dat? En hoe hoog of laag woont u zelf? Op woensdag 18 januari 2017 geven we een College Dijkveiligheid. Geen taaie kost maar leuk voor iedereen vanaf 12 jaar die interesse heeft in Zeeland en dijken. Het College is in het waterschapskantoor in Middelburg en duurt van 19.30 tot 21.00 uur. Meld u aan via communicatie@scheldestromen.nl of bel met het team Communicatie via 088-2461000.

Wegens succes herhaald

Nieuwe waterschapswebsite

Meldingen, vergunningen, abonnementen of alleen informatie over taken, projecten of calamiteiten. Met één klik of een simpele zoekterm kunt u eind dit jaar heel makkelijk de gezochte

informatie tevoorschijn toveren op onze vernieuwde website. Benieuwd? Neem vanaf eind december een kijkje op

 scheldestromen.nl

Onze dijken zijn gebouwd op een superstorm die eens in de 4000 jaar langs kan komen. De storm uit 1953 was er een uit de categorie van eens in de 250 jaar.

Welke gevaren zijn er bij u in de buurt?

Hoe moet u handelen bij een incident en wat kunt u van tevoren al zelf doen? Onder de paraplu van Zeeland Veilig geeft de Veiligheidsregio Zeeland, samen met andere partners, antwoord op deze en vele andere veiligheidsvragen. Surf naar zeelandveilig.nl of volg Zeeland Veilig via facebook en Twitter.

Goede burenen

Het afvalwater van de regio Bergen op Zoom wordt gezuiverd in het Zeeuwse Bath zodat het schone water gelijk de Westerschelde in kan.

207 treden

De vuurtoren in Westkapelle is een markante verschijning. Zijn licht schijnt tot wel 36 kilometer ver. Maar de toren is niet alleen van buiten te bewonderen. Voor wie 207 treden niet schuwt, is de vuurtoren bij goed weer en tijdens vakantieperiodes op zaterdag te beklimmen.

Nieuw: app voor schade

Bij een aanrijding hoeft u niet langer een Europees Schadeformulier op zak te hebben. Ter plekke melden kan nu ook via mobielschademelden.nl of via de app 'Mobielschademelden' in de AppStore of Google Play.

Week van ons water 2017

Dit jaar de Week van Ons Water gemist? Ook volgend jaar doen we weer mee met interessante en leuke (kinder)activiteiten. Van 12-21 mei 2017 en van 18-25 oktober 2017.

Betalen toeristen mee aan het Zeeuwse waterbeheer?

Toeristen die in Zeeland overnachten betalen indirect ook mee aan het zuiveren van hun eigen afvalwater. Hotels, bungalowparken et cetera betalen namelijk, op basis van het waterverbruik, belasting aan het waterschap. Deze belasting wordt weer doorberekend aan de toerist.

Zierikzeese stadsgezichten in Stadhuismuseum

Kersvers in het Zierikzeese Stadhuismuseum en nog te zien tot 6 maart 2017: de tentoonstelling met werken van Hendrik Jan Wolter. Een Gooise schilder die zich aangetrokken voelde door water en de zee. Zo deed hij talloze haventjes aan in de Zeeuwse wateren. En dat zien we terug in zijn stadsgezichten op Zierikzee en Veere. Kijk op stadhuismuseum.nl voor actuele openingstijden en locatiegegevens. Kijk dan gelijk naar de waterschapscollectie.

achter de schermen

Een lezer krijgt een kijkje in de keuken bij een bedrijf of gebied waar normaal geen publiek is toegestaan.

Ernstige ongevallen en trauma's waarbij mensen zelfs overlijden worden afgewisseld met een potje tafeltennis, een hazenslaapje of een goed gesprek. Het contrast kan niet groter zijn. Twee jonge meiden willen graag weten hoe het eraan toegaat bij zo'n ambulancepost.

door Danielle Steijn-Laing

De moeder van de meisjes durft het aan!

Een ziekenhuis in het klein

Charissa (10) en haar zusje Kyra (7) wonen vlakbij de snelweg en horen regelmatig de hulpdiensten met toeters en bellen voorbij rijden. Ze zijn benieuwd wat een ambulancemedewerker kan doen voor een patiënt en wat-ie doet als hij niet wordt opgeroepen. Ze nemen een kijkje bij een standplaats in Terneuzen van Ambulancedienst ZorgSaam Zeeuws-Vlaanderen. Verpleegkundige David Harwijne (40) en ambulancechauffeur Harold Minnaard (35) leiden de meisjes rond in hun ruimtes en hun eigen 'ziekenhuisje'.

Snel uit bed

De meiden zijn erg onder de indruk als ze deze stoere mannen in groengele pakken de hand schudden. Terwijl ze de verblijfsruimten te zien krijgen, zijn ze ontzettend stil. David leidt hen rond: "Dit is onze woonkamer. Hier zitten we lekker rustig. We kunnen tv kijken, maar ook een spelletje op de Wii spelen. In de keuken maken we ons eten klaar en hier aan tafel werken we en lezen we de krant. Achter deze deur hangt onze kleding en kleden we ons om." In het magazijn ligt alles wat nodig is om de ambulance aan

te vullen. Boven laat hij de meisjes de slaapkamers zien. Want ook als ze nachtdienst hebben, doen ze toch wel eens een dutje. "We slapen niet erg lang. Meestal worden we gewekt door een melding en moeten we snel uit bed springen", vertelt David.

"Hoe gaat de sirene aan?"

Zodra de meisjes bij de ambulance komen, halen ze hun gele briefjes met vragen uit hun zakken. "Hoe gaat de sirene aan?", wil Charissa als eerste weten. Ze mogen voorin plaatsnemen waar Harold hen de knopjes tussen de stoelen laat zien. "Hier kunnen we de licht- en geluidsknopjes bedienen. Zullen we ze even indrukken?" De meiden schrikken van het geluid. "De sirene is 110 decibel, een harde disco is er niets bij", vertelt Harold. Kyra wil dan al snel weten hoe de patiënt in de ambulance komt. De brancard wordt uitgetest met mama als patiënt.

Koelkast aan boord

De meiden zijn benieuwd wat er allemaal in de ambulance zit. David: "Het is eigenlijk een ziekenhuis in het klein. We hebben alles aan boord om iedereen te kunnen helpen. Of iemand nou

"We moeten het met z'n tweeën doen."

Bij de ambulance

Er werken 52 medewerkers bij Ambulancedienst ZorgSaam Zeeuws-Vlaanderen. Ze hebben 8 ambulances verdeeld over 3 standplaatsen in Terneuzen, Oostburg en Hulst. In 2015 hadden ze 4.225 ritten met lichten en sirene, 6.648 ritten zonder licht en geluid en 2.046 geplande ritten. Een spoedrit kost € 670,- en € 3,82 per kilometer.

De zusjes luisteren aandachtig als de verschillende koffers opengemaakt worden. Weinig verband aan boord?

een ongeluk heeft gehad of gewoon heel erg ziek is. In alle lades en kastjes vinden we medicijnen, slangetjes voor zuurstof, een beademingsapparaat, lakens, hartmassageapparaat, mondkapjes, botboor, hartslagmeter en monitor. Er zijn ook spullen waarmee we onszelf kunnen beschermen, zoals een helm, maar we moeten ons ook kunnen beschermen als iemand een besmettelijke ziekte heeft. En ja, we hebben zelfs een koelkastje aan boord. Wij moeten ook af en toe kunnen eten en drinken.” Uit het laatste kastje dat opengaat, valt knuffelzeehond Sam. “Die is voor kinderen die met de ambulance mee moeten. Het is een heftige belevenis, dan is het fijn als

ze iets krijgen om de spanning wat te verzachten.” Het enige wat we bijna niet tegenkomen in de ambulance, is verband. “Dat komt omdat als iemand alleen wat verband nodig heeft, hij er meestal niet zo erg aan toe is dat hij met ons mee moet”, vult David aan.

Privéchauffeur

Charissa wil graag weten wat Harold doet als het druk is op de weg. “Mensen moeten niet schrikken als we met sirenes aan komen. Ze moeten gewoon rustig doorrijden en een beetje naar rechts uitwijken. Dan vind ik wel een veilige weg tussen iedereen door. Ik verken iedere keer de omgeving en vraag me altijd af welke weg ik moet pakken

zodat we er veilig weggkomen”, vertelt Harold. David vult aan: “Harold zorgt altijd voor onze veiligheid op de weg en samen zorgen we voor de patiënt. Het mooie van het werk is, is dat we het altijd met z’n tweeën moeten doen. Het is echt teamwork. Ik heb alleen de luxe van een privéchauffeur.”

Kyra weet nog niet of dit werk iets voor haar is. Maar Charissa zien we over een aantal jaar misschien wel terug in het ziekenhuis. En anders wil ze dierenarts worden. Flink onder de indruk gaan de meiden, ieder met hun eigen zeehond, richting huis. ■

Gemaal De Valle

- Werk aan gemaal De Valle
- Capaciteit: van 220 m³ naar 300 m³/min
 - Motoren: van 75 kW naar 110 kW
 - Investering: € 700.000,-
 - Gemaal gereed: eind 2016
 - Begin werk stuw: voorjaar 2017
 - Stuw gereed: augustus 2017

in de steigers

Er liggen grote leidingen over de West Zeedijk bij Colijnsplaat. Deze noodpomp zorgt ervoor dat het water gewoon kan worden afgevoerd tijdens het werk aan dit gemaal. Gemaal De Valle pompt overtollig polderwater uit de driehoek Colijnsplaat, Kats en Wissenkerke naar de Oosterschelde.

door Marit Koole

“30 vrachtwagens per minuut”

Door temperatuurproblemen van de installatie kon het gemaal bij hoog water niet op vol vermogen werken. Projectleider Sandro Eversdijk: “Daarom is dit werk nodig. Het is een project waar veel bij komt kijken. In overleg met belanghebbenden hebben we een voetgangersbrug over de leidingen gemaakt. Ook is er rekening gehouden met de doorrijhoogte, zodat het verkeer onder de leidingen door kan rijden.”

Zware motoren

“De pompen zijn gereviseerd en we hebben de aandrijving vernieuwd.

Deze bestaat uit een tandwielkast en een elektromotor.” De motoren zijn verzwaaard en een nieuwe besturingskast zorgt ervoor dat de pompen zo duurzaam mogelijk worden aangestuurd. “De pompen verwerken nu 300 kuub water per minuut. Dit zijn ongeveer 30 vrachtwagens vol water per minuut.” De krooshekken zijn ook vernieuwd. “Deze roosters werken als een zeef dat vuil in het water tegenhoudt, zodat de pompen niet verstopten. Daarnaast hebben we het gemaal duurzamer gemaakt. Economische ledverlichting,

nieuwe regeling voor ventilatie en verwarming zijn het resultaat.”

Veiliger werken

Naast het gemaal ligt een stuw, verborgen onder een sluis. De stuw zorgt ervoor dat het water op het juiste peil blijft. “Om veiliger onderhoud te kunnen doen, verplaatsen we de stuw. We kunnen er nu namelijk alleen met een bootje komen. Daarnaast maken we de stuw groter, zodat er meer water door kan. De pompen hoeven zo minder snel aan en dat scheelt weer energie.” ■

Waar denkt u aan bij het Leger des Heils? Kleding, daklozenopvang en majoor Bosshardt misschien? Hoe zit dat in Zeeland? We nemen een kijkje bij het korps Walcheren en spreken met de officier en een jonge heilssoldate.

door Linda van Dijke

Aan de koffietafel zit een mevrouw aan de... euh ja...koffie. "Nee hoor, ik heb er geen probleem mee om op de foto te gaan. Vorig jaar, toen bij ons alles is verbrand, zijn we zo goed door het Leger geholpen. En nog steeds." De twee dames die aan het afrekenen zijn, vertellen dat ze hier spullen halen voor een feestje. Een meneer koopt een overhemd dat duidelijk een maatje te klein is. Maar verheugt zich blijkbaar meer op het bakje koffie. Welkom bij het Leger des Heils.

Het gebouw van het Leger des Heils in Middelburg staat aan de rand van de Stromenwijk, tussen de moskee en de brandweer. Een symbolische plek, aangezien het Leger een mix is tussen kerkenwerk en maatschappelijk werk. Iedereen is er welkom. Voor de (kleding) winkel, een bakje koffie of gewoon wat gezelligheid. Majoor Peter Schraa (62) heeft er samen met zijn vrouw Elly de leiding. Ze zijn de officieren van korps Walcheren. "Die titel zegt niks hoor: majoor ben je als je 15 jaar in dienst bent." In de praktijk zijn ze voorganger van de kerk, leggen ze huisbezoeken af en zorgen ervoor dat alles in goede banen loopt.

Uitgezonden

Sinds twee jaar woont het echtpaar Schraa in Zeeland. 'Uitgezonden' door de landelijke legerleiding naar het Walcherse Leger. Peter: "We willen graag samen met het

korps werken aan groei." Vergrijzing en een terugloop in leden was het geval. "We hebben in onze kerk bijna geen gezinnen, kinderen en tieners. Dat is echt wel een probleem."

Aan Elisabeth Bijl (23) zal het niet liggen. "Ja, ik zie er jonger uit", zegt ze lachend. Ze is bijna letterlijk in het korps geboren. "Mijn ouders waren voorganger in Vlissingen en woonden boven het korpsgebouw. Lang hebben we niet in Zeeland gewoond, toen zijn we naar Zuid-Limburg gegaan." Maar de band met Zeeland bleef. "Alle vakanties waren in Zeeland." Na omzwervingen in Berlijn en Rotterdam-Zuid, kwamen ze weer terug in Vlissingen. Hier volgt ze de mbo-opleiding tot laborant. Of ze op school iets meekrijgen van haar plaats bij het Leger des Heils? "Ik weet dat het niet handig is om met bijbelteksten om de oren te meppen. Dus ik laat het zien in mijn doen en laten. Door de vrede te bewaren, proberen te bemiddelen."

Salvation Army

Het Leger des Heils is onderdeel van de wereldwijde Salvation Army. Opgericht in 1865 door de Brit William Booth. Peter Schraa: "Hij was rondreizend evangelist van de methodistenkerk en kreeg door dat er meer noden waren. Daar kreeg hij binnen de kerk onvoldoende ruimte voor. Hij ontdekte dat je een wendbare structuur nodig had, zonder langdurig vergaderen met

Officier Peter Schraa en heilssoldate Elisabeth Bijl.

De winkels in Vlissingen en Middelburg zijn op verschillende dagen open voor iedereen. Kijk op legerdesheils.nl voor de openingstijden.

commissies, kerkenraden etc. Want de nood was hoog. Sinds 1887 kwam het Leger ook in Nederland. Binnen een jaar waren er 100 korpsen. Inmiddels is het Leger des Heils een wereldwijde organisatie die in 126 landen duizenden mensen helpt en vertelt over de liefde van Jezus.”

Roeping

Waar Elisabeth het Leger met de paplepel kreeg ingegoten, heeft Peter zijn plaats bij het Leger pas op latere leeftijd gevonden. “Ik ben opgegroeid bij de Gereformeerde kerk. In mijn jeugd was ik zoekende. Ik ging me verdiepen in spiritualiteit, goeroes, yoga en experimenteerde met drugs. Later werkte ik als telecommunicatietechnicus bij de PTT en mijn vrouw als verpleegkundige bij het AMC. We hadden het gevoel dat er meer op onze weg lag. Het Leger bood een open deur om echt iets te kunnen betekenen voor mensen.”

Een warme maaltijd

Schraa: “Zo’n twee keer per maand geven we voedselpakketten uit en nodigen we mensen uit voor een warme maaltijd. En nu we richting de kerst gaan, stellen we honderden kerstpakketten beschikbaar voor minder bedeelden. Maar we bieden ook een luisterend oor of verwijzen mensen door naar de juiste instantie. Wij hebben hier op Walcheren geen overnachtingsmogelijkheden voor daklozen. Dus verwijzen we door, naar bijvoorbeeld het Witte Huis in Vlissingen.”

De majoor

Veel mensen kennen het Leger des Heils van majoor Bosshardt. Net als oprichter William Booth destijds in Londen, maakte Bosshardt tijdens wandelingen door Amsterdam kennis met de armoede en ellende in delen van de stad. Bosshardt bleek volledig in haar element als zij iets voor daklozen, verslaafden en prostituees kon betekenen. Op vrijdagavond zong ze, samen met enkele collega’s, op de Wallen. De opgewekte heilssoldaten begonnen bij het straatbeeld van de Amsterdamse buurt te horen. In oktober 1948 krijgt Bosshardt de opdracht om het goodwillwerk in de oude binnenstad officieel te beginnen. Haar startkapitaal bedraagt honderd gulden. Bosshardt weet op dat moment nauwelijks wat precies verstaan wordt onder goodwillwerk en gaat dus min of meer op eigen gevoel af. Een gevoel dat voor vele verstotenen van de Nederlandse samenleving goed uitpakt. In 1978 ging Bosshardt met pensioen maar bleef voor veel Nederlanders het gezicht van het Leger. Ze overleed in 2007 op 94-jarige leeftijd.

In deze donkere dagen voor kerst biedt het Leger des Heils een lichtpuntje voor honderden Zeeuwen. Via een kerstpakket. Een opgewekte kerstviering. Of gewoon een kopje koffie. ■

Muraltmuurtjes

Je komt ze nog op verschillende plaatsen tegen. Deze betonnen muurtjes bovenop de dijk. Ooit dienden ze als goedkoop alternatief voor het verzwaren van de dijken. Tegenwoordig hebben ze alleen cultuurhistorische waarde.

door Arjan Goossen

De bedenker was jonkheer ir. R.R.L. de Muralt. Hij was van 1903 tot 1913 hoofd Technische Dienst van het toenmalige waterschap Schouwen. Nadat de stormvloed van 1906 grote schade in Zeeland en Vlaanderen had aangericht werd besloten dat de dijken verhoogd moesten worden. Echter, het ontbrak aan voldoende geld. De Muralt bedacht een systeem van betonnen muurtjes die bovenop de dijk in betonnen staanders werden geplaatst en zo een aaneengesloten muur vormden. De dijk werd hiermee een halve tot een meter hoger. Het zijn betonnen t-balken die gedeeltelijk in de kruin van de dijk

werden ingegraven. Het voordeel is dat het een eenvoudige manier van dijkverhoging is, zonder dat je het hele dijklichaam hoeft te verzwaren. Tussen 1906 en 1935 werd er in Zeeland 120 kilometer dijk met muraltmuren versterkt. Dat was een derde van alle Zeeuwse zeedijken.

Helaas bleek het systeem niet bestand tegen de stormvloed van 1953. Op veel plekken werden ze weggeslagen. Toen na 1953 de dijken op Deltahoogte werden gebracht, zijn veel muraltmuren opgeruimd. De muurtjes die er nog zijn, zijn benoemd tot cultuurhistorisch erfgoed. ■

We houden het kort

Christoffel Brouwer (46),
trekkerchauffeur Zuid-Beveland

Het is een sombere oktoberdag en doodstil in de polders. Zelfs de vogels houden zich rustig. Maar de stilte aan de Louisepolderweg, tussen Ovezande en 's-Heerenhoek, wordt onderbroken door geronk. Christoffel maait er de sloten. Hij heeft weer een lange dag voor de boeg.

“Zodra het graan van het land is, gaan we van start met het maaien van de sloten. Dat is nodig voor een goede waterafvoer. Vanaf half augustus tot eind oktober maaien we zes dagen per week, 10 uur per dag. De meeste slootkanten maai je twee keer dus je moet vier keer langs elke sloot. Bredere sloten en

sloten met veel riet moeten we zelfs nog vaker maaien om het kort te krijgen. Als het weer het toelaat, starten we vanaf de kant van het land. Als het te nat is of er staat nog gewas, maaien we eerst vanaf de wegkant. Vanaf november maaien we weer volgens de normale dienst.

We beginnen dan rond 8.00 uur omdat het anders nog te donker is. Er zitten veel lichten op de tractor maar met daglicht zie je obstakels toch net iets beter. Of ik het niet erg stil vind zo'n hele dag op de trekker? Nee hoor, ik heb altijd mijn radio aan.” ■